

Régiók szava

A büntetés-végrehajtási jogalkalmazás értelmezéséről

A büntetés-végrehajtási jogalkalmazást segítő rendezvények sorában hosszú időre visszanyúló hagyománya van azoknak az ügyészség által szervezett regionális tanácskozásoknak, amelyeket – a büntető felelősségre vonás folyamata szerinti sorrendben említve – rendőrök, ügyészek, bírák, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet tagjainak részvételével rendeznek meg. Ezeken a tanácskozásokon – amint az elmúlt évben Csongrád, Győr-Moson-Sopron, Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében nagy szakmai érdeklődés mellett megtartott értekezleteken is történt – számos időszzerű jogalkotási, jogértelmezési, törvényességi kérdés, a büntetés-végrehajtási feladatok teljesítése kapcsán jelentkező gyakorlati probléma került terítékre. Az előadások, hozzászólások nagy száma miatt – a terjedelmi korlátokra is figyelemmel – csupán rövidített formában lehetséges az elhangzottak közzététele.

Változó jogkörnyezet

A büntetés-végrehajtási jog, valamint ezzel párhuzamosan a büntetés-végrehajtási jogalkalmazói munka – a jogszabályi háttér változásának eredményeként – folyamatos fejlődésen, megújuláson megy keresztül. A folyamat a Bv. tvr.-t módosító 1993. évi XXXII. törvény megalkotásával kezdődött és napjainkig is tart. Az elmúlt év áprilisában lépett hatályba a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM-rendelet, aláírás előtt áll a fogvatartottak munkavédelmére vonatkozó minisz-

teri rendelet, melynek megszületésével véget ér a Bv. tvr. novelláris módosítását követő végrehajtási szabályok megalkotásának sora. 1999. március elsején lépett hatályba a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény, valamint a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény módosításáról szóló 1998. évi LXXXVIII. törvény, melyeknek több rendelkezése szintén lecsapódik a büntetés-végrehajtás területén. Közéleg 2000. január elseje, az új büntetőeljárás törvény tervezett hatálybalépésének időpontja. Megtörténtek az első lépések az új bv. törvény koncepcionális előkészítésére, s elkezdte mun-

káját a koncepciót kidolgozó munkabizottság.

● A jogszabályi változások sorában kiemelésre érdemes a fogvatartottak egészségügyi ellátásáról szóló 5/1998. (III. 6.) IM-rendelet (a továbbiakban: Egészségügyi Szabályzat). Létrehozásával a jogalkotó jelentős hiányt pótol, hosszabb idő után megszületett a büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott elítéltek és előzetesen letartóztatottak egészségügyi ellátásának végrehajtási szabályait tartalmazó és a magasabb szintű jogszabályi rendelkezésekkel összhangban lévő miniszteri rendelet. Az új jogszabály számos garanciális elemet tartalmazó rendelkezése közül szükséges külön is kiemelni a fogvatartott halálát követő eljárással kapcsolatos és a bv. felügyeleti ügyész munkáját is érintő új előírásokat. Az Egészségügyi Szabályzat 33. § (4) bekezdése értelmében a halálesetet haladéktalanul jelenteni kell a bv. intézet parancsnokának, aki értesíti az intézet törvényességi felügyeletét ellátó ügyészt, továbbá a rendőrséget a hatósági boncolás elvégzése érdekében. Az intézet parancsnoka a rendkívüli halálesetről haladéktalanul köteles tájékoztatni a területileg illetékes rendőrkapitányságot, valamint a bv. intézet törvényességi felügyeletét ellátó ügyészt. Intézkednie kell továbbá arról, hogy a holttest és a helyszín a rendőrségi halottszemléig érintetlen maradjon. A holttestet csak az ügyész nyilatkozata, valamint a hatósági boncolás után szabad eltemetni. Ezzel összefüggésben felmerült, hogy az ügyész az elhunyt fogvatartott eltemetésével kapcsolatban milyen tartalmú nyilatkozatot tegyen, e nyilatkozat alakszerűségével kapcsolatban vannak-e formai követelmények. Ha a bv. felügyeleti ügyész azt állapítja meg, hogy a fogvatartott halálánál bűncse-

lekmény alapos gyanúja nem merült fel, írásban, alakszerű kötöttségek nélkül olyan tartalmú nyilatkozatot kell tennie, amelyből kitűnik ez a körülmény, továbbá az, hogy az ügyész hozzájárul a holttest hatósági boncolás utáni eltemetéséhez. Ellenkező esetben azonban köteles elrendelni az igazságügyi orvosi boncolást, melynek költségeit az elrendelő főügyészség viseli.

● A fogvatartott halálánál, mint rendkívüli eseménynél, a *fogalommeghatározás* is változáson ment keresztül. 1998. június elsején lépett hatályba az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény, amelynek XII. fejezete tartalmazza a halottakkal kapcsolatos rendelkezéseket. Az egészségügyi törvény 218. § (3) bekezdése alapján rendkívüli az a halál, amelynek természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségessé teszik. A fenti bekezdés g) pontja értelmében a fogvatartott elhalálása minden esetben rendkívüli halálnak minősül. Ezen törvényi szabályozás eltér attól a korábbi gyakorlattól, amely differenciált a fogvatartott rendkívüli és természetes okból bekövetkező elhalálása között. Az egészségügyi törvény hatályba-lépéséig a fogvatartott halála csak abban az esetben minősült rendkívüli halálesetnek, ha azt bűncselekmény, baleset, öngyilkosság okozta, vagy olyan körülmények között következett be, amelyek annak természetességét kétségessé tették. Ebből következően például egy szívinfarktus vagy keringési elégtelenség miatt bekövetkezett haláleset – ha az idegenkezűség kizárható volt – nem minősült rendkívüli halálnak, függetlenül attól, hogy fogvatartottról volt szó. Az egészségügyi törvény ezen a gyakorlaton változtatott, amikor kimondta, hogy a fogvatartott halála, függetlenül bekövetkezésének okától, rendkívüli halálesetnek minő-

sül. A fenti rendelkezés indoka abban keres-
hető, hogy a fogva tartás ténye már önma-
gában olyan rendkívüli körülménynek mi-
nősül, amely szükségessé teszi, hogy az így
bekövetkező halálesetet rendkívüli halál-
nak tekintsék.

● Az Egészségügyi Szabályzat 45. §-a
alapján a *rendőrségi fogdán* elhelyezett elő-
zetesen letartóztatottat Budapest és Pest
megye területéről az orvos kivizsgálás,
megfigyelés, gyógykezelés és – terhelesség-
megszakítás kivételével – műtét céljából a
központi kórházba beutalhatja. A rendőr-
ségnek a beutaltról összefoglaló véleményt
kell csatolnia, és a beutalt szállításáról is kö-
teles gondoskodni. A fenti szabályozás az
IM Bv. Országos Parancsnokság és az Or-
szágos Rendőr-főkapitányság között ko-
rábban létrejött együttműködési megáll-
apodásban rögzített gyakorlatot emelte jog-
szabályi szintre. Az korábban sem volt le-
hetséges, hogy Budapest és Pest megye te-
rületén kívüli rendőrségi fogdából a letar-
tóztatottat közvetlenül a központi kórházba
utalják be. Ez következik a Fogdarendelet
22. § (1) bekezdéséből is, mely szerint a fog-
vatartottak orvosi ellátását a fogva tartásért
elsősorban felelős rendőrorvosi szolgálat,
ennek hiányában – szerződés alapján – az
állami, önkormányzati-egészségügyi szol-
gálat biztosítja. Arra természetesen tovább-
ra is van mód, hogy a nyomozás törvényes-
sége feletti felügyeletet gyakorló ügyész
rendelkezzen a fogvatartott rendőrségi fog-
dából bv. intézetbe történő átszállításáról,
így a letartóztatottat – ha az orvosilag indok-
olt – átszállíthatják a központi kórházba.

● Az Egészségügyi Szabályzat végre-
hajtása tárgyában a bv. országos parancsno-
ka kiadta a 0139/1998. (IK. Bv. Mell. 4.)
OP-intézkedést, amely számos esetben *ér-
tesítési kötelezettséget* ír elő, tehát a bv. in-

tézetnek értesítenie kell a bv. felügyeleti
ügyészt. Így például ha a fogvatartotton a
befogadási vizsgálatkor a bv. orvos külsé-
relmi nyomokat észlel, azt az ambulánsnap-
lóban rögzíti, és orvosi látleletet készít. A
látlelet egy példányát meg kell küldenie a
bv. felügyeleti ügyésznek. A bv. orvos a
fogvatartott halálának körülményeiről, a
haláleset kapcsán tett egészségügyi tevé-
kenységről készített írásos jelentést legkés-
őbb három munkanapon belül, a boncolási
jegyzőkönyv egy példányát pedig a kézhez-
vétel után köteles megküldeni a bv. felügye-
leti ügyésznek. Járványveszély vagy jár-
vány esetén az intézetben egyes tevékeny-
ségek, rendezvények és egyéb összejövete-
lek korlátozhatók, illetve megtilthatók. A
korlátozó, illetve tiltó intézkedéseket a bv.
orvos javaslatára a bv. intézet parancsnoka
rendeli el. Az intézkedésekről az ügyészt az
intézet haladéktalanul köteles értesíteni.
Hasonló módon kell eljárnia az intézetnek
akkor is, ha ételfertőzés, ételmérgezés vagy
más mérgezési eset fordul elő. Ilyenkor az
ügyész megfelelő időben és módon történő
értesítésének alapvető garanciális, törvé-
nyességi jelentősége van.

A büntetés-végrehajtás törvényességé-
nek felügyeletét ellátó ügyészek munkáját
meghatározó jogszabályi környezet válto-
zására figyelemmel szükségessé vált a
11/1993. Legf.Ü.-utasítással, és a 6/1995.
(ÜK. 5.) LÜ-utasítással módosított 1/1990.
Legf.Ü.-utasítás ismételt módosítása. A
2/1998. (ÜK. 5.) LÜ-utasítás a fogvatartott
halálával kapcsolatban, valamint a fogva-
tartottal szembeni lőfegyverhasználat ese-
tén követendő eljárással összefüggésben
határozza meg a bv. felügyeleti ügyész fel-
adatait. A gyakorlatban felmerült: hogyan
kell értelmezni az utasítás 21. § (4) beke-
zdésében foglalt azon rendelkezést, mely

szerint „*ha az ügyész a fogva tartó szervtől vagy máshonnan a fogvatartott haláláról értesül, köteles a legrövidebb időn belül megjelenni a haláleset színhelyén és megvizsgálni a halál bekövetkezésének körülményeit*”. A legrövidebb időn belüli megjelenés köteleességén a haláleset napján munkaidőben, illetve a következő munkanap reggelén történő megjelenést kell érteni. Természetesen annak nincs akadálya, hogy az ügyész hamarabb is megjelenjen helyszínen. Ilyen esetben köteles ellenőrizni a fogva tartásért felelős szerv halálesettel kapcsolatos vizsgálatának megállapításait. Ha a halálesettel vagy annak vizsgálatával kapcsolatban a fogva tartó szerv dolgozójának felelőssége merül fel, meg kell tennie a szükséges (büntető-, fegyelmi, szabálysértési, kártérítési) eljárásra vonatkozó intézkedést.

● A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 22. § (5) bekezdése előírja a bv. szerv parancsnoka számára, hogy a lőfegyver használatáról az illetékes ügyészt köteles haladéktalanul tájékoztatni. Ha az ügyész a fogvatartottal szemben a fogva tartás során alkalmazott lőfegyver használatáról értesül, köteles ellenőrizni, hogy megtörtént-e a kényszerítő-eszköz-használat jogszerűségének vizsgálata. A vizsgálatról készült jelentést, valamint az annak alapján hozott határozatot értékeli, bűncselekmény alapos gyanúja esetén megteszi a szükséges intézkedést.

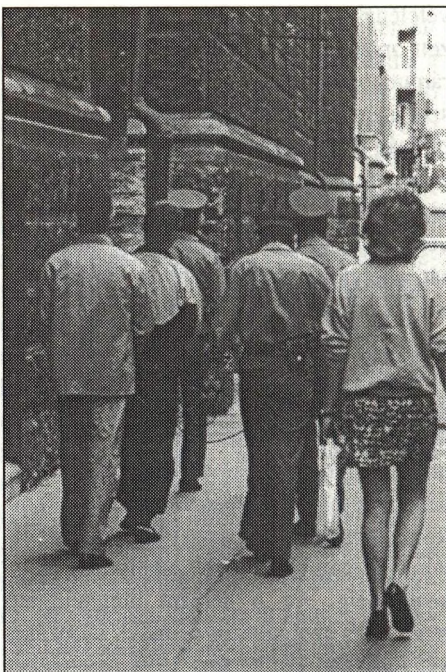
Az értekezletek időpontjában az igazságügy-miniszter már megküldte észrevételezésre a Btk. és a Be. tervezett módosítását tartalmazó jogszabályok tervezetét, így értelemszerűen azokkal kapcsolatban is több észrevétel hangzott el. Időközben 1998. december 22-én az Országgyűlés elfogadta az 1998. évi LXXXVII., valamint

az 1998. évi LXXXVIII. törvényt. A büntető anyagi jogi, eljárási jogi, valamint kisebb részben végrehajtási jogi változások több tekintetben is érintik a büntetés-végrehajtás munkáját. Lényegesen bővülnek a feltételes szabadságra bocsáthatóság kizárásának esetei. A Btk. módosított 47. § (4) bekezdése alapján *nem bocsátható feltételes szabadságra, aki a szabadságvesztésből legalább két hónapot nem töltött ki, a többszörös visszaeső, aki a bűncselekményt bünszervezet tagjaként követte el, valamint, aki a háromévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt üzletszerűen vagy bünszövetségben követte el*. 1999. március elsejétől a bíróság a Btk. 46/A § (1) bekezdése alapján az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén kizárhatja a feltételes szabadság lehetőségét. A jogalkotói szigor nyilvánul meg a Btk. módosított 83. § (2) bekezdésének azon rendelkezésében is, mely szerint a határozott ideig tartó szabadságvesztés kiszabásakor a büntetési tétel középértéke az irányadó. A Btk. új 92. § (1) bekezdése lényegesen csökkenti az összbüntetés lehetőségét, azt a quasi halmazati összbüntetésre korlátozza. A jövőben tehát a jogerősen kiszabott büntetéseket csak akkor lehet összbüntetésbe foglalni, ha az elkövetőt több, határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, és az elkövető valamennyi bűncselekményt a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követte el. A jogszabályi változás érinti az előzetes letartóztatásra vonatkozó szabályozást is. A Be. 223. §-ának új (2) bekezdése értelmében, amennyiben a vádlottat az elsőfokú bíróság szándékos bűncselekmény elkövetése miatt legalább háromévi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéli, az ügyész indítványára az előzetes letartóztatást fenn kell tartani, illet-

ve el kell rendelni, kivéve, ha a már kitöltött előzetes letartóztatás időtartama eléri vagy meghaladja az elsőfokú bíróság ítéletében kiszabott szabadságvesztést. A fenti jogszabályi változások révén vélhetően – pontosan előre fel nem becsülhető mértékben – emelkedni fog a bv. intézetekben fogva tartottak száma, ami kedvezőtlenül befolyásolhatja az amúgy is zsúfolt intézetek helyzetét.

● Az Igazságügyi Minisztérium 1998 első negyedévében létrehozta az új bv. törvény koncepcióját kidolgozó munkabizottságot, amely már eddigi munkája során is számos jogalkotási kérdést vitatott meg. Nyilvánvaló, hogy a jogszabályi környezet változására, a büntető anyagi és eljárási jogi szabályok módosulására a bv. jog kodifikációja során is figyelemmel kell lenni. Sok téma vár további megbeszélésre, egyesekben azonban sikerült többségi álláspontot kialakítani. Így például megállapítható, hogy a *pártfogó felügyelet* intézményrendszere a jelenlegi szervezeti keretek között – a bíróságokra telepítve – nem képes hatékonyan megoldani feladatát, ezért szükséges annak újragondolása. A gyakorlati tapasztalatok egyértelműen azt bizonyították, hogy az idegenrendészeti őrizet „testidegen” a büntetés-végrehajtás szervezetétől, ezért indokolt, hogy annak végrehajtása a jövőben kerüljön el a bv. intézetekből. A büntetések és az intézkedések végrehajtását végző, abban közreműködő szervekre csak olyan feladatokat szabad telepíteni, amelyek ellátásához rendelkeznek a szükséges szaktudással, intézményrendszerrel, feltételekkel. E körben egyes területeken profiltisztítás szükséges. Így például a bíróság feladata az ítélezés, az igazságszolgáltatás, ezért nem indokolt, hogy igazgatási-végrehajtási feladatokat is ellásson, azokat

– mint például a pénzbüntetés végrehajtását – célszerű a bíróságtól leválasztani.

Fogantatba vétel

● Megállapítható, hogy a szabadságvesztés-büntetésre ítélt személyek fogantatba vételének helyzete évek óta folyamatosan romlik, így például 1997-ben a jogerősen szabadságvesztés-büntetésre ítélték több mint 22%-a nem került fogantatba vételre. Ez a szám több mint 5%-kal magasabb az 1992-ben megállapított adatoknál, amikor az ügyészség kötelező munkatervi feladatként országosan vizsgálta a fogantatba vétel törvényességét. A legnagyobb hátralek e körben Tolna és Békés megyében, valamint a fővárosban, a legkisebb Veszprém, Zala és Jász-Nagykun-Szolnok megyében tapasztalható. A Legfőbb Ügyészség a szabadságvesztés-büntetésre ítélték fogantatba

vételének törvényessége tárgyában elvégzett országos vizsgálatában már 1992-ben rámutatott arra, hogy a foganatba vétel sokszor azért marad el vagy húzódik el, mert a bíróság törvénysértő módon halasztást engedélyez az elítélt számára. Az ügyészség e vizsgálatkor kezdeményezte a foganatba vétellel kapcsolatos problémák megoldását, a helytelen gyakorlat felszámolását, ezzel összefüggésben – az állampolgárok jogát érintő kérdésről lévén szó – a 107. és a 108/1979. (IK. 8.) IM-utasítások felülvizsgálatát, az azokban szabályozott kérdések jogszabályi rendezését. Így különösen a halasztás engedélyezésével kapcsolatos kérdéseknek jogszabályban történő megjelenítését. Sajnálatosan hosszú időnek kellett eltelnie a megfelelő jogi szabályozás megszületéséig. Az e helyzet megnyugtató rendezését szolgáló jogszabályi változásra két lépésben került sor. 1998. november elsején lépett hatályba a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra háruló feladatokról szóló 107/1079. (IK. 8.) IM-utasítás módosításáról szóló 15/1998. (X. 9.) IM-rendelet, amely a halasztás engedélyezésére vonatkozó rendelkezések szigorítását tartalmazza. Ennek értelmében ha az elítélt az életét közvetlenül veszélyeztető betegségre való hivatkozással kér halasztást, a bíróság csak igazságügyi orvos szakértői szakvélemény alapján állapíthatja meg a halasztás egészségügyi feltételeinek fennállását, és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Egészségügyi Igazgatóságának – az elítélt egészségügyi állapotának a büntetés-végrehajtás keretei között történő kezelhetőségére vonatkozó – nyilatkozatát figyelembe véve határozhat a halasztás engedélyezéséről. E feltételek fennállása esetén sem kerülhet sor halasztás engedélyezésére, ha az súlyo-

san veszélyeztetné a közbiztonságot vagy a közrendet, illetőleg az elítélt szökésétől vagy elrejtőzésétől kell tartani [IM-utasítás 116. § (4)–(5) bekezdés]. A kérdés végleges és megnyugtató rendezését a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény 1999. március elsején bekövetkezett módosítása eredményezi. A Be. új 398/D §-ának (5) bekezdése értelmében a szabadságvesztés, a közérdekű munka és a javítóintézeti nevelés végrehajtásának elhalasztása tárgyában hozott határozat ellen az ügyész, az elítélt és a védő fellebbezhet, a fellebbezésnek azonban nincs halasztó hatálya.

A létszám alakulása

● Megállapítható, hogy napjainkban a büntetés-végrehajtás egyik fő problémája a bv. intézetek zsúfoltsága. Különösen nehéz ilyen szempontból az előzetesen letartóztatottak elhelyezésére szolgáló intézetek helyzete, ahol az átlagos telítettség a 150%-ot is meghaladja. Három büntetés-végrehajtási intézetben a fogvatartottak száma több mint kétszerese az elhelyezhető létszámnak, a Veszprém Megyei Bv. Intézetben pedig tartósan 300% körüli a telítettség. A zsúfoltság veszélyeztetheti a fogva tartás rendjét, biztonságát, kedvezőtlenül befolyásolja a fogvatartottak körülményeit is. A helyzet – a bűnözés várható jövőbeni alakulására, valamint a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény büntetés-végrehajtást érintő rendelkezéseire is figyelemmel – törvényességi szempontból *aggasztónak* tekinthető. A kérdés megnyugtató rendezését a büntetés-végrehajtás hosszú távú fejlesztési programjának megvalósítása eredményezheti. A helyzet javítása érdeké-

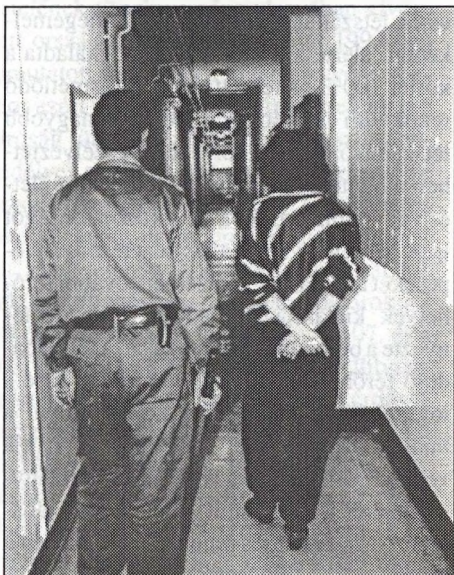
ben azonban addig is olyan megoldások keresése indokolt, amelyek – különösen a legsúlyfoltabb intézeteknél – enyhítik a telítettségét. Erre a Legfőbb Ügyészség külön átiratban hívta fel az Bv. Országos Parancsnokság figyelmét. 1998-ban az egyes intézetek zsúfoltságának csökkentésére több intézkedés is történt. A Pálhalmi Országos Bv. Intézet mélykúti részlegében – a körlet gazdaságosabb működtetése érdekében – átalakították az idegenrendészeti őrizeteket befogadására szolgáló körletet. A Fővárosi Bv. Intézetből a fiatalkorú előzetesen letartóztatott férfiakat átszállították a Fiatalkorúak Bv. Intézetébe. 1997. december 19-én megkezdte működését Kecskeméten a Fiatalkorúak Regionális Intézete, ahol 30 fiatal elhelyezésére nyílik lehetőség. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bv. Intézetből az Állampusztai Országos Bv. Intézetbe, a Veszprém Megyei Bv. Intézetből a Zala Megyei Bv. Intézetbe kerültek át a letartóztatottak. Folyamatban van Budapesten a Venyige utcai objektum kialakítása, amely 600 előzetesen letartóztatott elhelyezésére szolgál majd. Döntés született a Veszprém Megyei Bv. Intézet majdani bezárásáról és új objektum építéséről. A példák is bizonyítják, hogy a zsúfoltság egyes intézetekben megfelelő átcsoportosítással csökkenthető, arra azonban – szemben az állampolgári jogok országgyűlési biztosának a Veszprém Megyei Bv. Intézet parancsnokához intézett korábbi ajánlásával – nincs jogszabályi lehetőség, hogy az intézet parancsnoka a zsúfoltságra hivatkozva megtagadja a fogvatartott befogadását.

● Sajnálatos, hogy a zsúfoltság megjelen az *idegenrendészeti őrizet* végrehajtásánál is. A Nagyfai Országos Bv. Intézetben az idegenrendészeti őrizeteket fogva tartásában kritikus helyzet alakult ki. Az őri-

tesek létszáma rövid időn belül megemelkedett, elérte a 85 főt, ezzel meghaladta a körlet 100%-os telítettségét. Az ismétlődő rendkívüli események miatt ennél nagyobb létszámú őrizetes elhelyezése veszélyeztetheti a büntetés-végrehajtás rendjét, az élet- és vagyonbiztonságot, de a közbiztonságot is. A büntetés-végrehajtás vezetése ezért lépéseket tett más bv. intézetben további férőhelyek kialakítására, addig is kezdeményezte a befogadás korlátozását, a felszabaduló férőhelyek szerinti ütemezést. Erre a jogszabályok lehetőséget adnak, mivel a büntetés-végrehajtás kivételesen hajtja végre az őrizetet, és a vonatkozó kormányrendeletet is csak mint lehetőséget szabályozza azt. A kérdés rendezése érdekében a bv. országos parancsnok – az 1995-ben kötött együttműködési megállapodás alapján – az Országos Rendőr-főkapitányság közbiztonsági főigazgatójánál, valamint a határőrség rendészeti főigazgatójánál megbeszélést kezdeményezett.

Előállítási gondok

● A Bv. Szabályzat 188. § (1) bekezdése értelmében büntetőügyben történő idézés alapján az elítéltet a megjelölt helyre és időre az intézet előállítja. E rendelkezés – az IM-rendelet 233. §-ára figyelemmel – irányadó az előzetesen letartóztatottak esetében is azzal az eltéréssel, hogy az előállításról ilyenkor a 237. § (1) bekezdés e) pontja alapján a rendelkezési jogkör gyakorlója dönt. Az ügyészi vizsgálatok tapasztalatai szerint több esetben előfordult, hogy az intézet a személyi állománynál jelentkező létszámgondok miatt nem tudott eleget tenni a jogszabályi kötelezettségének, nem tudta például a terheltet előállítani a megyei főügyészségre vagy a bíróságra. Fennáll a ve-

szélye, hogy hasonló helyzet több megyei bv. intézetben is kialakulhat, mivel az intézetek létszámkerete véges, tartalékaik nincsenek. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 2000. január elsejével történő hatálybalépését követően – a nyomozati szakban lévő előzetesen letartóztatottak fogva tartására figyelemmel – az ügyészi előállítások számának lényeges emelkedése várható, ami a jelenlegi helyzet további romlását eredményezheti. A büntetés-végrehajtás személyi állományának túlzott igénybevétele, a végrehajtási feladatok ellátásának hiányos személyi és tárgyi feltételei nem akadályozhatják, hogy az intézetek eleget tegyenek a jogszabályban meghatározott előállítási kötelezettségüknek. Ellenkező esetben alapvető törvényességi, büntetőeljárás érdekek sérülnének. A kérdés végleges, megnyugtató rendezését a büntetés-végrehajtás megnövekedett feladataival arányos létszámnövelés jelenthetné. A helyzet rendezése érdekében a Legfőbb Ügyészség jelzésére a bv. országos pa-

rancsnoka saját hatáskörében intézkedett az erőforrások átcsoportosításáról, utasította az intézetparancsnokokat, hogy kiemelten kezeljék az előállítási kötelezettségek teljesítését, és biztosítsák az ehhez szükséges személyzetet. Az Igazságügyi Minisztérium helyettes államtitkára az ügyészség álláspontjával egyetértve hangsúlyozta, hogy a büntetés-végrehajtás tárgyi és személyi feltételeinek hiánya nem lehet akadálya annak, hogy az adott bv. intézet jogszabályi kötelezettségét teljesítse. A kérdés jelentőségére figyelemmel a Bv. Országos Parancsnokság módszertani és vizsgálati főigazgatója 02014/1998. (IK. Bv. Mell. 11.) szám alatt intézkedést adott ki az elmaradt előállítások jelentési rendjéről.

Bv. Szabályzat

● A gyakorlatban több *jogértelmezési kérdés* merült fel a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM-rendelet (továbbiakban: Bv. Szabályzat) egyes rendelkezéseinek alkalmazásával kapcsolatban. A Bv. Szabályzat 48. §-a tartalmazza az elítélt mozgását korlátozó eszközök alkalmazására vonatkozó szabályokat. Fogvatartott panasza kapcsán merült fel – akivel szemben két ízben, esetenként több mint 60 óra időtartamban rendelték el bilincs és bilincsrögzítő öv együttes alkalmazását –, hogy a vonatkozó jogszabályi rendelkezés garanciális szempontból nem tekinthető megfelelőnek, mert nincs szabályozva a mozgást korlátozó eszköz alkalmazásának időbeni korlátja. A Bv. Szabályzat más esetekben – például a biztonsági elkülönítés, a különleges biztonsági körleten való elhelyezés, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartott e célra ki-

alakított helyiségben történő elhelyezése – szabályozza a biztonsági intézkedés időtartamát, illetve időközi felülvizsgálatának szükségességét. Ilyen rendelkezés a mozgáskorlátozó eszközök alkalmazásánál nincs, ez visszaélés lehetőségével jár, így nem egyeztethető össze az embertelen bánásmód tilalmával sem. Mindenre figyelemmel indokolt a Bv. Szabályzat ezen rendelkezésének kiegészítése.

● Egyes intézetekben előfordul, hogy a fiatalkorúak zárkáiban első büntényes felnőtt korúakat helyeznek el zárkamegízottként, ami ellentétes a Bv. tvr. 119. § (2) bekezdésében szereplő, az előzetesen letartóztatott fiatalkorúak elkülönítésére vonatkozó rendelkezéssel. A hatályos jogi szabályozás értelmében a közös elhelyezésre a zárka rendjének biztosítása érdekében sem kerülhet sor. A Bv. Szabályzat 33. §-a külön is hangsúlyozza, hogy a fogva tartás rendjének fenntartása érdekében az elítélt nem bízható meg olyan feladattal, amelynek végrehajtásakor más elítélttel alá- és fölérendeltségi viszonyba, illetve más elítélt személyiségi jogait sértő adat birtokába kerülhet. A fenti előírás – a Bv. Szabályzat 233. §-ára figyelemmel – irányadó az előzetes letartóztatás végrehajtása során is. Az új büntetés-végrehajtási törvény kodifikációjakor indokolt figyelembe venni a büntetés-végrehajtásra vonatkozó nemzetközi egyezményt is. A nemzetközi egyezmény 37. cikkének c) pontja értelmében „... Különösképpen el kell különíteni a szabadságától megfosztott gyermeket a felnőttektől, kivéve, ha a gyermek mindenek felett álló érdekében ennek ellenkezője tűnik ajánlatosabbnak...” A fenti nemzetközi kívánalomból is következően a közös elhelyezésre csak kivételes lehetőségként kerülhet sor, és az nem eredményezheti az elkülönítés

mellőzésének gyakorlattá válását. Az új törvényi szabályozás megszületéséig is a hatályos jogszabályi rendelkezéseket kell alkalmazni.

● Az egyik országos parancsnoki intézkedés jogszabállyal ellentétes rendelkezésre hívta fel a figyelmet az ügyész vizsgálat az alábbi esetben. Az elítéltek egyike azt sérelmezte, hogy a nála engedély nélkül tartott pénzt az intézet a letétjébe helyezte, azonban nem engedélyezik, hogy azzal szabadon rendelkezzen. A vizsgálat megállapítása szerint az intézet pénzügyi osztálya az engedély nélkül tartott pénz kezeléséről szóló 0130/1984. (IK. Bv. Mell. 8.) OP-intézkedés rendelkezéseire figyelemmel helyesen, ám mégis jogszabálysértően járt el. A Bv. Szabályzat 158. § (1) bekezdése értelmében, ha jogszabály másként nem rendelkezik, az elítélt a letétjével szabadon rendelkezik. Figyelemmel arra, hogy a jogalkotásról szóló, 1987. évi XI. törvény 1. § (1) bekezdése szerint az országos parancsnoki intézkedés nem minősül jogszabálynak, ezért annak rendelkezései nem lehetnek ellentétesek a Bv. Szabályzatban foglaltakkal. A fentiekre figyelemmel a Legfőbb Ügyészség intézkedését követően az országos parancsnok az érintett intézkedést 1998. június 15-én soron kívül visszavonta.

● A különleges biztonságú körleten való elhelyezésre vonatkozó rendelkezéseket a Bv. Szabályzat 47. §-a tartalmazza. Ennek értelmében ilyen körleten helyezhető el egyrészt a IV. biztonsági csoportba sorolt elítélt, másrészt az is, akinek az élete vagy testi épisége más módon nem védelmezhető meg. Felmerült annak szükségessége, hogy a bv. bíró az elítélt feltételes szabadságra bocsátásának mérlegelésekor rendelkezzen információval arról, hogy az elítéltet milyen okból helyezték el ilyen körleten. Előfordult

ugyanis, hogy a bv. bíró a feltételes szabadságra bocsátást nem engedélyező végzésének indokolásában döntését többek között azzal támasztotta alá, hogy a különleges biztonságú körleten való elhelyezés sem utal arra, hogy a büntetés az elítélten szemben elérte volna célját. A konkrét ügyben azonban az elítélt valójában azért került ilyen körletre, mert az élete veszélyben forgott. A hasonló esetek megelőzése érdekében a Legfőbb Ügyészség kezdeményezése alapján a bv. országos parancsnoka intézkedett arról, hogy az értékelő vélemény tartalmazza a fogatartott a különleges biztonságú körleten történő elhelyezésének okát is.

● A gyakorlatban sajnálatosan még mindig tapasztalható téves jogszabály-értelmezés az *előzetes letartóztatás végrehajtásának megszakításánál*. A Bv. Szabályzat 257. § (1) bekezdése értelmében ha a bíróság az előzetesen letartóztatottal szemben más ügyben szabadságvesztés végrehajtását rendeli el – kivéve a szabadságvesztésre átváltoztatott közérdekű munkát vagy pénzbüntetést –, az intézet a szabadságvesztést hajtja végre. Ha a szabadságvesztés végrehajtása alatt az előzetes letartóztatás tartama nem jár le, vagy azt nem szünetetik meg, a szabadságvesztés lejárta után az előzetes letartóztatás végrehajtását folyamatosan folytatni kell. Ha a vádirat benyújtása előtt elrendelt előzetes letartóztatást szakítják meg, és a fogatba vett szabadságvesztést a terhelt az előzetes letartóztatás naptári napban meghatározott időtartamán belül tölti le, akkor a hátralévő időre feléled a korábban elrendelt vagy meghosszabbított előzetes letartóztatás. Abban az esetben viszont, ha a szabadságvesztés leltöltése közben az előzetes letartóztatás naptári napban megjelölt határideje lejár, az előzetes letartóztatást – amint arra a Legfőbb Ügyészség a korábbiak során már több ízben

is rámutatott – attól az időponttól megszüntetnek kell tekinteni. A vádirat benyújtását követően elrendelt vagy meghosszabbított előzetes letartóztatás megszakítása esetén – figyelemmel arra, hogy annak naptári napban meghatározott időtartama nincs – a szabadságvesztés kitöltését követően fogatba vehető az előzetes letartóztatás hátralévő része.

● A Bv. Szabályzat 17. §-a értelmében, ha az elítélten a befogadáskor *külsérelmi nyomokat* észlelnek, vagy a rendőrségi fogdából átkísért elítélt azt állítja, hogy bántalmazták, a haladéktalanul elvégzett orvosi vizsgálat mellett jegyzőkönyvet kell felvenni, amelynek egy-egy példányát meg kell küldeni az átkísérést végrehajtó szervnek, illetve a törvényességi felügyeletet ellátó ügyésznek. A bv. intézet által felvett jegyzőkönyv ilyen esetben a bántalmazás tényét és a sérülés leírását, továbbá az általános alaki kellékeket (mikor, hol, ki vette fel a jegyzőkönyvet stb.) tartalmazza. A befogadási eljárás során nincs lehetőség, hogy nyilatkoztassák az elítéltet: kíván-e feljelentést tenni, illetve arra is rákérdezzenek, hogy állítását mivel tudja bizonyítani. Annak tisztázása, hogy mikor, ki bántalmazta az elítéltet, illetve az eljárási jogaira, kötelezettségeire való kioktatás a büntetőeljárás során eljáró hatóság feladata, nem pedig a büntetés-végrehajtási intézeté.

● A jogi szabályozás módosítása szükségességének gondolata merült fel a Bv. Szabályzat 186. §-ában foglaltak kapcsán. A hivatkozott jogszabályi rendelkezés előírása szerint, ha az elítélt a félbeszakítás lejártakor vagy annak megszüntetésekor a szabadságvesztés folytatására nem jelentkezik, vagy az intézet felszólításában megjelölt időpontig nem tér vissza, a parancsnok az elítélt tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot keresi meg az

elővezetés iránt. Ha az elővezetés 30 napon belül nem vezet eredményre, a parancsnok elfogatóparancs kibocsátása érdekében az intézet székhelye szerint illetékes megyei bírósághoz fordul. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az elfogatóparancs kibocsátásának kezdeményezésére megállapított 30 napos határidő indokolatlanul hosszú, annak csökkentése lenne célszerű.

● A Bv. Szabályzat 192. §-ával összefüggésben merült fel, hogy a bv. intézetben fogva tartott elítélt nyomozó hatóság általi kihallgatásához a parancsnokkal való egyeztetés mellett szükséges-e az újabb ügyben eljáró ügyész engedélye. A vonatkozó jogszabályi rendelkezés ugyanis ilyen feltételt nem tartalmaz. Igaz ugyan, hogy a Bv. Szabályzat 252. § (1) bekezdése értelmében a bv. intézetben fogva tartott előzetesen letartóztatottat a nyomozó hatóság csak a rendelkezési jogkör gyakorlójának engedélyével és a parancsnokkal egyeztetett időpontban hallgathatja ki az intézetben, jogerősen elítélt esetében azonban ilyen megszorító rendelkezés nincs. A jogalkotó tudatosan szabályozta eltérő módon az elítélt intézetben való kihallgatását és a nyomozó hatóság részére történő kiadását. Figyelemmel arra, hogy az elítélt mozgátása nem kívánatos, ezért arra csak feltétlenül indokolt esetben, ügyészi engedéllyel kerülhet sor. Ezzel szemben az intézetben történő kihallgatás ilyen többletgaranciát nem kíván meg.

Bv. bírói eljárás

● A bv. bírói eljárás körében is több jogértelmezési kérdés merült fel. Így például felvetődött, hogyan kell értelmezni az „újabb büntetőeljárást”, amely miatt az enyhébb végrehajtási szabályok (további-

akban: evsz.) hatálya alatt álló személy nem távozhat el a bv. intézetből, illetve nem engedélyezhető az elítélt részére kimaradás vagy rövid tartamú eltávozás. A Bv. tvr. 28/A § (3) bekezdése értelmében az elítélt nem távozhat el a bv. intézetből, ha ellene újabb büntetőeljárás van folyamatban. A 41. § (4) bekezdés a) pontja hasonló módon kizárja a kimaradás jutalomkénti engedélyezését azon elítélt számára, aki ellen újabb büntetőeljárás van folyamatban. Azonos kizáró rendelkezést tartalmaz a Bv. Szabályzat 82. § (1) bekezdésének a) pontja a rövid tartamú eltávozás engedélyezéséről. A hivatkozott jogszabályok az újabb büntetőeljárás fogalmát nem határozzák meg, ezért annak értelmezésekor kapcsán abból a jogalkotói szándékból szükséges kiindulni, amely ilyen eljárás esetére indokoltnak tartotta, hogy az érintettek annak tartama alatt ne hagyhassák el az intézetet. Az új eljárás fogalmáról nincs lehetőség differenciálásra a tekintetben, hogy az eljárás mikor indult, mert ez a törvényi rendelkezés megszorító értelmezését eredményezné. Nyilvánvaló azonban, hogy e körben csupán az elítéltek terhére indult eljárásokról lehet szó. E vonatkozásban az értelmezés nem terjeszthető ki az elítélt javára indult felülvizsgálati, perújítási, kegyelmi eljárásra, valamint az összbüntetésbe foglalásra. Az ellenkező megoldás az érintett elítélteket olyan hátrányos helyzetbe hozná, amely a jogszabály szellemével lenne ellentétes. Az új büntetőeljárás – amint arra a korábbiakban a Legfelsőbb Bíróság is rámutatott – nem jelenti feltétlenül az evsz. megszüntetését. Ezzel összefüggésben azonban szükséges hangsúlyozni, hogy az evsz. lényegi, meghatározó eleme az intézet időleges elhagyásának lehetősége. Tekintettel arra, hogy a jogintézmény-

hez kapcsolódó szinte valamennyi kedvezmény az eltávozáshoz kötődik, így enélkül valójában oly mértékben veszítheti értelmét, hogy az már fenntartásának indokoltságát is kérdésessé teheti. Mindezekre is figyelemmel – bár jogszabály nem zárja ki – nem tekinthető helyesnek az olyan gyakorlat, amikor az evsz. alkalmazását a bíróság olyan esetben is engedélyezi, amikor tudomása van arról, hogy az elítélt ellen újabb büntetőeljárás van folyamatban. Az ilyen büntetőeljárást folyamatban lévőnek kell tekinteni – felfüggesztésétől függetlenül – mindaddig, amíg az ügyben a jogerős ügydöntő határozat meg nem születik. További problémát jelent a gyakorlatban, hogy az intézetek megfelelő országos nyilvántartás hiányában nem minden esetben tudnak hirtelt érdemlő tudomást szerezni az elítélttel szemben folyamatban lévő újabb büntetőeljárásról. E helyzet rendezése szükségessé tenné a büntetőeljárás hatálya alatt állókról központi nyilvántartás kialakítását.

● Az egyik megye büntetés-végrehajtási bírói gyakorlatában fordult elő, hogy az elítélt számára a börtön, illetve a fogház végrehajtási szabályainál enyhébb szabályok alkalmazását úgy engedélyezték, hogy annak megkezdését egy jóval későbbi időpontban határozták meg. Az ilyen eljárás ellentétes a hatályos jogszabályi rendelkezésekkel, valamint az evsz. jogintézménye alkalmazásának szellemével egyaránt. A vonatkozó törvényi rendelkezések értelmében az evsz. alkalmazásának feltételeit a bíróságnak a határozat meghozatalának időpontjában kell vizsgálnia, és azok fennállása esetén engedélyeznie. Az alkalmazást fellebbezésre tekintet nélkül meg kell kezdeni. Az evsz.. későbbi időpontban történő engedélyezésére, az engedélyező határozat hatálybalépésének elhalasztására

vagy az engedélyezett evsz. későbbi megkezdésére nincs jogszabályi lehetőség.

● Kérdésként merült fel, hogy az evsz. hatálya alatt álló, azonban a bíróság által egy meghatározott megyéből mellékbüntetésül kitiltott elítélt az eltávozásokat töltheti-e a kitiltás helyén. Az evsz. alkalmazására vonatkozó jogszabályi rendelkezések [Bv. tvr. 7/A §, 28/A §] arra nézve nem tartalmaznak rendelkezést, hogy az elítélt az eltávozás alatt hol tartózkodhat. A 28/A § (2) bekezdése mindössze arra kötelezi az elítéltet, hogy bejelentse a tartózkodási helyét. Ez a hely azonban nem lehet azonos azzal a hellyel, ahonnan a bíróság jogerős határozatával az elítéltet kitiltotta. Az ellenkező megoldás azzal a következménnyel járna, hogy az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődő kitiltás az eltávozások idején gyakorlatilag annulálódna, ami ellentétes lenne a mellékbüntetés céljával, valamint a bíróság döntésében megnyilvánuló jogalkotói szándékkal. A fentiek helytállóságát nem érinti a Bv. tvr. 70. § (2) bekezdés a) pontjában szereplő, a mellékbüntetések tartamának számítására vonatkozó azon rendelkezés, mely szerint a kitiltás tartamába sem számít be az az idő, amely alatt az elítélt szabadságvesztést töltött. Ezen jogszabályi rendelkezés alapjául azon nyilvánvaló jogalkotói megfontolás szolgált, hogy az elítélt – akinek a végrehajtás során szünetel a tartózkodási hely megválasztásához való joga – a zárt intézeti kezek között töltött büntetésének végrehajtásakor sincs abban a helyzetben, hogy olyan helységbe távozhasson, ahonnan a bíróság kitiltotta. Az ettől eltérő esetekben – büntetés-félbeszakítás, eredményes fellebbezés szabadság – a jogszabály az időtartamokat beszámítani rendelte. A Bv. tvr.-t módosító 1993. évi XXXII. törvény – töb-

bek között az evsz. bevezetésével – megnövelte a bv. intézet időleges elhagyásának lehetőségét. A törvény arra nézve azonban nem tartalmazott rendelkezést, hogy az ilyen eltávózások hogyan érintik a mellék-büntetés végrehajtását, tartamának számítását. Mindez azonban nem eredményezheti azt, hogy az eseti eltávózások során a kitiltott elítélt visszatérhessen a kitiltás helyére, mint ahogyan a járművezetéstől eltiltott személy sem vezethet gépjárművet, a foglalkozásától eltiltott sem gyakorolhatja foglalkozását az eltávózás alatt. Annak azonban nincs jogszabályi akadálya, hogy az elítélt a rendőrségtől kapott eseti engedély alapján meghatározott időre visszatérjen a kitiltás helyére. A fenti megoldás a Bv. tvr. 74. § (3) bekezdésében megnyilvánuló *méltányosság* gyakorlásának lehetőségével is összhangban van.

● A szabadságvesztés végrehajtási fokozatának enyhítése körében fordult elő, hogy az egyik intézet bv. osztályvezetője azt javasolta, az intézet parancsnok-helyetese azonban – parancsnoki jogkörben eljárva – ellenezte. Az intézet a fentieket követően az iratokat felterjesztette a bv. bíróhoz, aki az előterjesztés elutasítása helyett azt helytelenül érdemben elbírálta. Az ilyen intézeti előterjesztés a parancsnok pozitív javaslata hiányában nem tekinthető jogszerűnek. A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII. törvény 8. § f) pontja értelmében a bv. intézet képviselőt a parancsnok látja el. Azokban az esetekben tehát, amikor jogszabály az intézet előterjesztését kívánja meg, ezen az intézet képviselőjében eljáró parancsnok javaslatát kell érteni. A másoktól – bv. osztályvezető, nevelő stb. – származó előterjesztés eljárásjogilag nem tekinthető törvényesnek. Ha a büntetés-végrehajtási intézet he-

lyesen jár el, az ilyen előterjesztés el sem juthat a bv. bíró elé. Sajnálatosnak és törvénytességi szempontból aggasztónak tekinthető, hogy a konkrét ügyben a megyei bíróság, mint másodfokú bíróság, a megalapozott ügyészi fellebbezést elutasítva a bv. bíró végzését helybenhagyta. A másodfokú bíróság ezen határozata ellentétes a vonatkozó törvényi és más jogszabályi rendelkezésekkel, a szabadságvesztés végrehajtási fokozata megváltoztatásának intézményével, valamint a hosszú ideje követett jogalkalmazói gyakorlattal egyaránt. A hasonló esetek megelőzhetőek, ha a bv. intézetek a szabadságvesztés végrehajtási fokozatának enyhítése tárgyában tett előterjesztése megfelel a törvényi előírásoknak.

Szabadságvesztés életfogytig

● Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtása körében merült fel, hogy ha a bíróság határozott tartamú szabadságvesztéssel megszünteti az életfogytig tartó szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadságot, a Btk. 48/A §-a alapján megállapított tartamba be kell-e számítani a határozott tartamú szabadságvesztés kapcsán folytatott büntetőeljárás során előzetes fogva tartásban töltött időt. Ha az elkövetőt határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélik, s ebből az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtása során alkalmazott feltételes szabadságot megszüntetik, akkor a bíróság a határozott tartamú szabadságvesztésbe köteles ugyan beszámítani az előzetes fogva tartásban eltöltött időt, ennek azonban csak akkor van tényleges jelentősége, ha az elítélt valamilyen módon (például rendkívüli perorvoslat vagy ke-

gyelem eredményeként) mentesülne az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtása alól. Ha az életfogytig tartó szabadságvesztés határozott tartamú szabadságvesztéssel találkozunk, akkor az utóbbi nem hajtható végre. Ez azt jelenti, hogy az ítélet minden rendelkezése figyelmen kívül marad. Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtása során ugyan ismét alkalmazható a feltételes szabadságra bocsátás, ennek lehetőségét azonban a bíróság a Btk. 48/A §-ának (2) bekezdése által előírt korlátozás figyelembevételével vizsgálhatja.

A feltételes szabadságra bocsátás természetesen nem kötelező, az említett korlátozás csupán azt jelenti, hogy az ott megállapított időtartam eltelte előtt a bíróságnak nincs törvényi lehetősége, hogy bármilyen módon állást foglaljon a feltételes szabadságra bocsátás kérdésében. Ellenkező álláspont esetén gyakorlatilag az életfogytig tartó szabadságvesztésbe számítanak be a határozott tartamú szabadságvesztéshez vezető eljárásban alkalmazott előzetes fogva tartást, ami fogalmilag kizárt. Ezért a Btk. 48/A § (2) bekezdésében írt időtartam akkor kezdődik, amikor a megszüntetett szabadságvesztés folytán az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtását ismét foganatba veszik. A törvénynek ezt a szigorú rendelkezését méltányosságon alapuló jogértelmezéssel csorbitani nem lehet.

A Btk.-t módosító 1998. évi LXXXVII. törvény a Btk.-nak az életfogytig tartó szabadságvesztésre vonatkozó rendelkezéseit – ezen belül az újabb büncselekmény elkövetése esetén a határozatlan tartamú szabadságvesztésből engedélyezhető feltételes szabadságra bocsátás kérdését – újra- szabályozta, hatályon kívül helyezve a 48/A §-t.

● A Legfelsőbb Bíróság által hozott határozatok kézbesítésének kérdése merült fel a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartott gyanúsított előzetes letartóztatásának meghosszabbításával kapcsolatban. A fogvatartottak több esetben azt sérelmezték, hogy nem, vagy csak késve kapják meg az előzetes letartóztatás fenntartásáról hozott legfelsőbb bírósági határozatokat. A Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma – az 1998. október 5-én tartott ülés eredményeként – a jövőben azt az egységes gyakorlatot kívánja követni, mely szerint az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról az eljárás nyomozati szakában hozott végzéseit a Legfelsőbb Bíróság közvetlenül kézbesíti a terheltnek és védőjének. Ezzel szemben a bírósági eljárás szakaszában az ilyen tárgyú végzéseket az elsőfokú bíróságnak kell kézbesítenie.

Sajtókapcsolat

● Visszatérő kérdésként jelentkezik a fogvatartottak (elítéltek, előzetesen letartóztatottak) újságírókkal történő kapcsolattartása. A bűnügyi és igazságügyi tájékoztatásról szóló 10/1986. (IX. 1.) IM–BM együttes rendelet 6. §-a értelmében az újságíró az előzetes letartóztatásban lévő terhelttel csak a büntető hatóságok vagy az ügyészség felvilágosítás adására jogosult képviselőjének engedélyével – az általa meghatározott ellenőrzés mellett – folytathat beszélgetést. A beszélgetés során fénykép, televízió- vagy filmfelvétel, illetőleg hangfelvétel csak az engedélyező hozzájárulásával készíthető. A felvétel nyilvánosságra hozatalához – a Ptk. 80. § (3) bekezdésében meghatározott eseten kívül – a terhelt hozzájárulása is szükséges. A fenti jogszabályi rendelkezés gyakorlati alkalmazá-

sa során sem lehet elvonatkoztatni a büntetőeljárás és a büntetés-végrehajtás alapvető elveitől, így a rendelkezési jogkör gyakorlásától. Általános büntetőeljárás és büntetés-végrehajtási elv, hogy a büntetőeljárás folyamatában, az előzetes letartóztatás végrehajtása során az ügyész a vádirat benyújtásáig van ügydöntő pozícióban, ezt követően a döntések meghozatala a bíróság joga és kötelessége. Ha az ügyész a vádirat benyújtását követően is rendelkezne egyes kérdésekben – beleértve az előzetesen letartóztatott újságíróval való érintkezésének kérdését is –, ez a bíróság hatáskörének elvonását eredményezné. Mindezekre figye-

lemmel a fenti jogszabályi rendelkezés differenciálatlan megfogalmazása ellenére az tekinthető helyesnek és a törvények szellemével összhangban lévőnek, ha az ügyész e kérdésben csak a vádirat benyújtásáig nyilatkozik, ezt követően az engedélyt a bíróságtól kell kérni. Az együttes rendelet 12. §-a alapján a büntetés-végrehajtási intézetben szabadságvesztés-büntetését vagy elzárását töltő személlyel való beszélgetést, a beszélgetésről felvétel készítését a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka engedélyezi.

Lajtár István